

Магдебургське право Володимирця

Володимирець називають містечком. Так переважно називали ремісничі поселення, які жили виключно з праці своїх рук і не претендували на великі земельні наділи. Люди в містечках жили компактно, «під лінійку». Містечками довгий час називали ті населені пункти у яких існували ремісничі цехи, об'єднання швачок, гончарів, рудокопів, тощо.

Наш райцентр ще іменували «Старою осадою», називали Владіміркою, містом. А сьогодні воно відноситься до розряду селища. А все тому, що при кожній владі існували свої критерії визначення статусу поселення і формами управління громадою. Найчастіше пріоритетну роль відігравала чисельність населення.

Та звернімося до історії. Розвиток торгівлі у середньовічній Європі означив потребу не лише у захисті від зовнішніх ворогів, охороні свободи і незалежності від місцевих феодалів, а й у внутрішній самоорганізації та самоуправлінні міст.

Економічний розвиток обумовлює становлення вільних громад, самоврядність яких виникає і розвивається шляхом надання містам окремих грамот-привілеїв. Так виникає Магдебурзьке право, назва якого походить від німецького міста Магдебург, мешканці якого першими отримали самоврядне міське право у 1188 році.

Відтак принцип міської самоврядності переймають від німців й інші європейські нації. Воно поширюється у Пруссії, Сілезії, Чехії, Угорщині та Польщі.

Вважаючи недосконалими місцеві порядки, німці-колоністи і в Україні запроваджують свої торговельно-промислові традиції та звичаї, а згодом і Магдебурзьке право (вчені припускають його існування вже на початку XIV ст. на території сучасної України у Володимирі-Волинському, Львові, Перемишлі, Ковелі, Луцьку, Острозі тощо).

Поступово це право перестало бути ознакою тільки німецьких ремісничо-купецьких колоній: його почали надавати українським містам у формі привілейних грамот від литовських князів, польських королів чи крупних феодалів.

Першою повноцінною згадкою про міське самоврядування в Україні є грамота останнього галицького князя Юрія-Болеслава, якою він надав відповідні привілеї м. Сяноку (1339 р.). Третій Литовський Статут (головний нормативно-правовий акт Литовсько-Польської держави, якій в епоху Середньовіччя належала більша частина сучасної України – Київщина, Наддніпрянщина, Волинь, Галичина, Поділля) поділяв міста на привілейовані і непривілейовані. Останні перебували у повній владі монарха чи феодала, тоді як у привілейованих містах діяло самоврядне управління.

У 1356 році Магдебурзьке право запроваджено у Львові, у 1374-му – в Кам'янці-Подільському, у 1432 його набув Луцьк. А з кількома роками різниці – і всі ремісничі єврейські поселення, в тому числі й містечко Володимирець. До речі, у Києві Магдебурзьке право було започатковано наприкінці XV ст. і діяло аж до скасування наказом Миколи I у 1834 році.

Володимирцю старий цупкий листок-грамоту історичного значення передали колишні жителі Осовика, переважна більшість яких складала колоністи чехи, німці. А зберігав по роду довгий час Макс Шоль. Як не дивно, в юридичних документах в 1916 році, в графі соціальний статус жителів містечка пишеться «крестьянин».

У районному музеї грамота Магдебурського права висіла вгорі на стіні, між старими козацькими шаблями (на жаль, вона пропала). Був період, коли з областей і районів цінніші експонати забирали у столичні історично-державні музеї. А згодом окремі громадяни навчилися робити музеї і в себе дома. Колекціонування завжди похвальне.

Магдебурзьке право містило норми проведення виборів та діяльності самоврядних керівних органів, їх функцій, визначало порядок судочинства та правові норми, регламентувало діяльність купецьких та ремісничих корпорацій, систему мита і податків.

Життям міста керувала виборна рада. Крім того, діяли міські суди ("лави"), не підлеглі владі феодалів. Мешканці самоврядного міста об'єднувалися у цехи за родами своїх професій: лікарів, аптекарів, адвокатів, музикантів, ремісників. Очолювали цехи виборні цехмістри. Цех мав свій статут, суд, свої свята, ікони і знамена. Цехове керівництво слідкувало за якістю продукції своїх членів. Справи про порушення статуту, правил цехової дисципліни розглядалися цеховими судами.

Слід зазначити, що самоврядування тодішніх міст, як свідчить історія та архівні документи, на підставі магдебурзького права було досить умовним, оскільки і засади організації суспільства дозволяли лише обмежені форми реалізації самоврядного потенціалу.

Навіть привілейовані міста у стратегічних питаннях, у т.ч. митних і податкових, все ще залежали від волі (чи, радше, від сваволі) короля, князя або крупного правителя.

Тож, перебуваючи у своїх родичів старшого віку, на горищах в старих будинках не полишайте увагою старі книги, фінансові документи, газети, а особливо – старі фотографії. Все це – наша історія, незаперечне свідчення того хто ми і чиїх батьків діти.

Г. ТЕТЕНЬВА